

2. ZATI BEREZIA

Zati orokorrarekin alderaturik Zati berezian helburua ez da delitu guztiek duten ezaugarri komun gainera teoria orokorra –delituaren teoria juridikoa besteak beste– eratzea, baizik eta delitu bakoitzak edo delitu multzo jakin batzuek dituzten berezitasunak aztertu, sailkatu eta era sistematikoan aurkeztea. Abstrakzioa jo beharrean, oraingo honetan jardura jakin bati dagokion tipifikazioa ezagutzen jakitea dugu helburu; hortaz, delituen arteko ezberdintasunak –eta ez alderdi komunak– kokatu behar dira erdigunean .

Zati orokorraren ondotik ikasi ohi den Zati bereziari ekiteko, arestian jorratu dugun egituraketa jarraituko dugu: alegia, lehenik eta behin *eskema praktikoak* izenekoan, gero biltzen diren kasuak behar bezala kalifikatzeko irtenbide-eredua aurkezten da. Bigarrenik *kasu praktikoak* bilketa dator; berriro ere gehientsuenak epai garrantzitsuen eta mamitsuenetatik atera eta moldatutako kasuak dira. Alderdi praktikoaren ondoren, alderdi teorikoaren baitan, *eskema teorikoak* delakoan hain zuzen ere, ohiko egitarauaren zati garrantzitsuen ikasgaiak lantzen dira, Zati orokorrean bezalaxe, puntuz puntuko laburpen moduko tankerapean. Azkenik, oinarritzko *bibliografia* eranstean da.

Zati orokorrean baino nabarmenago Zati bereziaren inguruko materialok ez dute urrundik ere agortzen Zigor Kodeak eta lege bereziek tipifikatzen dituzten jardura deliktiboen esparrua. Dena lantzea, argi dago, ezinezkoa da; izan ere, gaur egun indarrean dugun zuzenbide penalaren hedadura kontuan harturik, aukeraketa-lana ezinbestekoa dugu eta horrexegatik bai kasu praktikoak bai eskema teorikoak esanguratsuenak diren pertsonen aurkako eta ondare eta ordena sozioekonomikoaren aurkako delituetara murrizten dira, salbuespenak salbuespen.

2.1.- ESKEMA PRAKTIKOAK: KALIFIKAZIO- edo AKUSAZIO-IDAZKIA.

Akusazioaren printzipioak duen islarik argienetarikoa prozesu penal baten barruan aurrera eramane behar den akusazio formala dugu. Idazki horretan fiskaltzak, herri-akusazioak, akusazio partikularrak, edo akusazio pribatuak —hots, epailea ez denak— erruztatuari leporatzen zaizkion egitateen kalifikazio juridikoa eta dagokion zigorra eta ondorio juridikoak ezartzen ditu.

Aipatu akusazioa ahozko epaiketaren fasean gertatzen da, hain zuzen ere, epaiketaren prestamenetako aurreneko fasea (instrukzioa edo, zehatzago: atariko prozedura) bukatu ondoren, beti ere largespena ez badago edo prozesuaren aurreuposamendu materialen bat falta ez bada. Hortaz, egitate zigorgarriaren aztarnak eta pertsona egotzia badira, prozesuak aurrera jarraitzen du, ahozko epaiketa hasteko akusazioari ekiten zaiolarik.

Horretarako idazki bat aurkezten da izen ezberdinak dituen prozesu-mota nagusien arabera: **behin-behineko kalifikazio idazkia** (delitu astunak direnean) prozesu arruntaren kasuan eta **akusazio-idazkia** prozesu laburtuarenean. Une horretatik aurrera organo jurisdikzionalak zehaztasunez ezagutzen du zein iritzi duen akusatzaileak egitate zigorgarriari buruz, horiei ezarri beharreko ondorio juridikoen (penalen zein, daudenean, zibilen) zertzeladei buruz eta egilearen identitateari buruz ere. Erruztatua, dagoeneko akusaziopean (akusatua), defentsari ekiteko moduan dago defentsa-gaia zehatz-mehatz definitu den neurrian.

Akusazioaren bitartez akusatzaileak organo jurisdikzionalari eskatzen dio egin diren egitate batzuegatik pertsona jakin bati (edo batzuei) zigorra (edo dagokien ondorio juridikoa) ezartzeko. Eskaera bi une ezberdinetan gauzatzen da: **behin-behineko kalifikazio-** edo akusazio-idazkian eta **behin betikoan**. Lehenengoa –behin-behinekoa– ahozko epaiketa baino lehen gertatzen da, hain zuzen ere oraindik frogafaseari ekin ez zaiolarik. Oraindik frogatu ez diren egitateen gaineko behin-behineko kalifikazioa aurkezten da horien oinarrian dauden egitateak frogatuko direlakoan. Froga-fasea pasatu ondoren kalifikazioak behin betiko bihurtzeko aukera egongo da.

Esparru akademikoan prozesua erabat berregiterik ez dagoenez kasu praktikoetan deskribatzen diren egitateak frogatuztat joko dira eta, hortaz, behin-behineko edo behin-betiko akusazioa izateak ez du horrenbesteko garrantzirik. Izan ere, Zati orokorreko oinarriez jabeturik Zati berezia ikasten hasi den

ikaslearentzat funtsezkoa kalifikazioak taxuz egitea da. Horregatik liburu honen Zati orokorreko eskemen aldean, Zati bereziko eskema praktikoak, bakarrak, kalifikazio-idazkia du ardatz, ondoko honen arabera.

KALIFIKAZIO- edo AKUSAZIO-IDAIZKIAren ESKEMA PRAKTIKOA

- **LEHENENGOA: (EGITATEEN DESKRIBAPENA —EZ JURIDIKOA—)**
 -
 - **HIRUGARRENA: (EGILETZA ETA PARTAIDETZA)**
 -
 -
- KALIFIKAZIO JURIDIKOAREN OINARRIA**

1. LEHENENGOA: (EGITATEEN DESKRIBAPENA —EZ JURIDIKOA—)

Lehenengo puntu honetan frogatutzat jotzen diren egitateak deskribatu beharko dira, deskribaketan, ordea, kalifikazio juridikoa saihestu behar da.

Hau da, akusazioak eta defentsak egiten duen deskribaketa faktikoa, geroko kalifikazio juridikoa nola edo hala aurreratu behar duena.

Delitu bakoitzari deskribapen bat dagokio, delituen arteko ezberdintasuna formalki nabarmentzeko.

Adibidez:

- A) (lehenengo delituari dagozkion egitateak)
- B) (bigarren delituari dagozkionak)
- C) (eta abar)

2. BIGARRENA: (EGITATEEN TIPIFIKAZIOA)

Egitateen kalifikazio juridikoa egin behar da (tipifikazioa), beti ere dagokion delituaren artikulua zenbakia(k) azaldu behar delarik.

Hemen ere, idazki osoan zehar bezala, delituen arteko ezberdintze formalari eutsi beharko zaio (A, B, C...)

Adibidez:

- A) Puntu honetara bildutako egitateek lapurreta delitua osatzen dute, indarkeriaz egindakoa (242.1./ 237 art.)
- B) Puntu honetara bildutako egitateek giza hilketara osatzen dute (138 art.)

3. HIRUGARRENA: (EGILETZA ETA PARTAIDETZA)

Honetan akusatuak duen egiletza- edo partaidetza-gradua argitu beharko da, egile edo partaide bakoitzari zehatz-mehatz zein egitate eta delitu leporatzen zaizkion eta zein neurritan ere, azalduaz.

Adibidez:

- A) Delitu honen egilea Iñaki dugu (28 art.), Peio ezinbesteko laguntzailea (28 b art.) eta Ana sopikuna (29 art.).
- B) Delitu honen egilekideak (28 art.) Iñaki, Peio eta Esteban dira.

4. LAUGARRENA: (INGURUABAR ALDARAZLEAK eta SALBUESLEAK)

Hona bilduko dira delitu bakoitzaren inguruabar aldarazleak (aringarriak, astungarriak eta mistoa: 21, 22, 23 art.), egonez gero, eta salbuesleak ere (bidezkotze-kausak, erruduntasuna baztertzen dutenak: 19 eta 20 art.).

Adibidez:

- A) Delitu honetan ez dago inguruabar aldarazlerik.
- B) Delitu honi dagokionez Iñaki birjauslea da (22.8 art.) eta Peio adingabea (19 art.). Mikelek buru-nahaste iragankor osoaren pean jardun zuen (20.1 art.)

5. BOSGARRENA: (ZIGORRA ETA BESTE ONDORIO JURIDIKOAK)

Zigorra (nagusia zein, dagoenean, erantsiak) edo bestelako ondorio juridiko penala (esaterako, segurtasun-neurria, ondorio erantsia, konfiskazioa) eta, dagoenean, erantzukizun zibila ere, ezarri beharko dira.

Zigorra **erabat zehazturik** azaldu beharko da, beti bezala, artikuluen zenbakiak alboan nabarmenduz.

Adibidez:

A) Lapurreta delituarengatik, berrerortze astungarriarekin, 3 urte eta 7 hilabeteko espetxealdi-zigorra, (237, 242.1, 66.3) Iñakirentzat...

KALIFIKAZIO JURIDIKOAREN OINARRIA

Bosgarren puntua jaso ondoren, KALIFIKAZIO JURIDIKOAREN OINARRIA/ZERGATIA adierazi beharko da, bakar-bakarrik arazotsuenak diren alderdi juridikoen nondik norakoak, argituz, bai dotrinaren bai egungo jurisprudentziaren argudioen laguntzarekin.

Ikuspegi formaletik, alderdi arazotsu bakoitzari zenbaki bat esleituko zaio (1, 2, 3, ...) arazo nagusien tratamendu juridikoaren estrategia ahalik eta arinen eta argien identifikatzeko, eta geroko (klaseko) ahozko eztabaida errazteari begira.

Orain arte emandako adibideen ildotik, honako puntuok bereziki argudiatu beharrekoak izango ziren:

1. Indarkeriaz egindako lapurreta delitua izateko arrazoiak (*indarkeriaren kontzeptua*)
2. Zergatik da giza hilketa?;
3. Zergatik da birjauslea?;
4. Zergatik dira egilekideak?;
5. Zergatik da ezinbesteko laguntzailea?;
6. Zergatik da laguntzaile hutsa?;
6. Zergatik da buru-nahaste iragankorra eta gainera osoa? Eta abar.

KALIFIKAZIO JURIDIKO ALTERNATIBOA

Egitate berberen aurrean ez da mugatu beharrik kalifikazio juridiko bakarra egitera, areago, batzuetan, komenigarria izan daiteke kalifikazio juridiko ezberdin batzuk –alternatiboak– prestatzea, kalifikazioren bat geroago onargarria izan ezean edo desegokia suertatuz gero beste bati ekin ahal izateko. Hortaz, aipatu bost puntutan, eta oinarri juridikoan, beti alternatiba batzuk aurkeztu ahal izango dira.